

Oslo, 14. januar 2020

Finansdepartementet
ved finansminister Siv Jensen

Høringssvar Havbruksskatteutvalget (NOU 18:2019)

Nettverk fjord- og kystkommuner (NFKK) er et tverrpolitisk nettverk som i 2019 hadde 76 medlemskommuner, spredt langs kysten fra Nordkapp i nord til Farsund i sør. Våre medlemmer er vertskap for *to tredjedeler* av all oppdrettsproduksjon i Norge.

For NFKK er havbruk- og sjømatnæringene svært viktige, og vi er opptatt av å spille på lag med næringen. Vi ønsker å bidra til flere lokale arbeidsplasser og nasjonal verdiskaping, og en sunn og klimavennlig matproduksjon.

Bærekraftig utvikling av naturbaserte næringer, som lakseoppdrett, er særlig avhengig av tilrettelegging og aksept i mange perifere lokalsamfunn og vertskommunene på kysten. Ønsket vekst, som har stor nasjonal oppmerksomhet og prioritet, innebærer et gjensidig behov for å redusere sårbarheten og sikre mer attraktive og velfungerende bo- og arbeidsregioner langs kysten. Økt sjømatproduksjon vil øke behovet for kompetente arbeidstakere, som vil ha behov for lokalsamfunn som tilbyr gode skoler, trygge skoleveier, godt barnehagetilbud, et rikt kulturliv, idrettsarenaer og kritisk samfunnsinfrastruktur m.m. NFKK mener at oppdrettsnæringen må bidra i utviklingen av dette som gjenytelse for å drive produksjon av sjømat i den kommunale sjøallmenningen.

NFKK mener det er viktig at veksten i klimavennlig og sunn matproduksjon fra oppdrett fortsetter. Men veksten må være bærekraftig, både miljømessig, sosialt og økonomisk, og den må være tuftet på Norges naturgitte fortrinn. Utviklingen må ivareta lokale behov og minimalisere slitasjen på lokalsamfunnet. Bruken av naturressurser må være langsiktig og ivareta interessene til etterslekten.

NFKK ønsker vekst i oppdretts- og sjømatnæringene, men bærekrafthensynet må ivaretas og være førende for utviklingen.

Under følger NFKKs kommentarer til NOU18: 2019

NFKK viser til vår støtte til flertallet på Stortingets ønske om å nedsette en offentlig utredning, og da særlig intensjonen i vedtaket fra Stortinget om at målet med utredningen var som følger:
«vertskommuner skal sikres stabile og forutsigbare årlige inntekter for bruk av areal og for å tilrettelegge for nytt areal for oppdrettsnæringen, også når det ikke er vekst».

NFKK mener at flertallet i utvalget har landet på en beskatningsmodell som ikke vil kompensere kommunene på en tilfredsstillende måte. Flertallets forslag synes for øvrig å bære preg av mangelfull forståelse for utfordringene langs kysten og hva som må til for at oppdrettsnæringen og de berørte lokalsamfunn og vertskommuner skal kunne utvikle seg til gagn for hele nasjonen. Forslagene fra flertallet vil innebære en omfordeling av gevinstene fra lokal verdiskaping i favør staten og mer sentrale strøk og interesser. Det vil kort og godt gi en ny og stor omdreining i skjevfordelingen som oppleves mellom by og land.

NFKK er videre sterkt skeptisk til at flertallets argumentasjon for å innføre en statlig grunnrenteskatt baserer seg på de siste års lønnsomhet i oppdrettsnæringen. Det er særdeles viktig å være oppmerksom på at denne lønnsomheten er kommet som en følge av en etterspørselsvekst som har ligget langt over tilbudsveksten, herunder at den norske produksjonen har hatt tilnærmet null vekst de siste 4-5 år.

På mer generelt grunnlag vil NFKK benytte anledningen til å etterlyse en breiere analyse av hva som skaper ekstraordinær avkastning og grunnrente. Det er for eksempel nokså åpenbart at lukrativ næringsvirksomhet i de mest sentrale strøk kommer som en følge av storsamfunnets tilrettelegging av infrastruktur og den stadige sentralisering av statens tilbud og tjenester. Avledet fra dette blir det enda mer attraktivt og lønnsomt for kommersiell «samlokalisering», noe som igjen fører til økt etterspørsel og verdiøkning på sentralt beliggende landareal og eiendommer. Etter vårt skjønn er dette høyst relevante eksempler på hva som skaper meravkastning og grunnrente, og derav stilles spørsmålet: Burde ikke dette gitt samfunnet en kompensasjon, utenom den ordinære beskatning?

NFKK støtter i hovedtrekk mindretallets forslag.

Grunnrentebeskatning for havbruksnæringen

NFKK er imot at det innføres en statlig grunnrenteskatt for oppdrettsnæringen, og vil under fremme våre argumenter. Etterspørselen etter oppdrettslokalteter har oversteget tilbudet på grunn av begrenset tilrettelegging og motivasjon i de aktuelle vertskommuner, i dette tilfellet kommunale sjøområder. Samtidig endrer produksjonen seg ved at en stadig større andel av tilveksten flyttes på land fordi smolten (smålaksen) øker i vekt før den overføres til merdanleggene i sjøen. Dermed kan det produseres mer uten at det medfører økt behov for konsesjons- og lokalitetskapasitet, eller m.a.o. biomasse i merdene. Dette kan på mange måter være en ønsket utvikling sett i forhold til oppdrettsnæringens problemer med sykdom, lakselus og rømming. Men det reiser samtidig spørsmål om avgrensning i forhold til grunnrentebeskatning, og det viser at behovet for å kjøpe nye konsesjoner og produksjonskapasitet i sjø vil avta og bli mindre aktuelt å betale dyrt for.

NFKK mener at en statlig grunnrente i for stor grad vil virke konkurransevridende i disfavør norsk innenlands verdiskaping og norske fortrinn (både naturgitte og menneskeskapte). En statlig grunnrentebeskatning vil for eksempel medføre at det blir mer attraktivt og lønnsomt å etablere for eksempel landbaserte anlegg nærmere markedet. Økt norsk beskatning, som den foreslåtte statlige grunnrentebeskatningen, og transportkostnader vil fort medføre at kostnadsulempene ved slike landbaserte anlegg blir mer enn utlignet.

Kompleksiteten i verdikjeden og selskapsstrukturen, og derav de mange muligheter for omgåelse og tilpasning, vil fordre etablering av et svært kostbart byråkrati for administrasjon og kontroll, og ikke minst store effektivitets- og verditap i form av utallige tvister og rettssaker. De mest lovlydige og lojale blir fort taperne, og dette er for NFKK selvstendige argument for å være kritisk til den foreslåtte komplekse statlige grunnrentebeskatningen.

Oppdrettsnæringen er i dag blitt en næring som i stadig større grad eies og styres av helt andre enn dem som har sitt daglige tilhold i vertskommunene. De mest attraktive og best betalte jobbene i næringen er mer og mer lokalisert til byene, og avkastning og utbytte går til eiere som befinner seg langt fra oppdrettslokalitetene og de berørte lokalsamfunn. Med en statlig grunnrenteskatt vil en slik urimelighet bli ytterligere forsterket, og oppdrettsnæringens legitimitet bli ytterligere svekket.

Havbruksfondet

NFKK mener at Havbruksfondet må videreføres, men forbedres slik at det gir mer forutsigbarhet og stabilitet.

Fordi inntektene til Havbruksfondet er basert på frivillig kjøp av- og betaling for større produksjonskapasitet, og ikke på dagens eksklusive tilgang på areal, mener NFKK at det i tillegg må innføres et årlig vederlag for bruk og beslag av arealer i den kommunale sjøallmenningen. Dette er også mer prinsipielt riktig, fordi det er de eksklusivt tildelte rettigheter knyttet til oppdrettslokalitetene som er grunnlag for den løpende produksjonen og inntektene i næringen.

Havbruksfondet innebærer en fordeling av innbetalt vederlag for økt kapasitet (både konsesjons- og lokalitetskapasitet). Etter at 20 prosent beholdes av staten, så fordeles resten av vederlaget med 70 prosent til vertskommunene og 10 prosent til vertsfylkene. Dette er en god og rimelig ordning, og den er enkel å administrere. Erfaringen viser imidlertid at fordelingen av vertskommunenes andel kan og bør forbedres og forenkles. I dag blir 60 prosent av totalt innbetalt vederlag fordelt i henhold til den enkelte vertskommunes andel av total lokalitetskapasitet. De resterende 10 prosent går i all hovedsak til de kommunene hvor den økte kapasiteten plasseres, og da innenfor «de grønne» produksjonsområdene som får tildelt ny vekst. Dette har gitt noen uheldige og urimelige utslag. I tillegg kompliserer det hele modellen. Derfor bør modellen endres, slik at alt vederlag som går til vertskommunene (70 prosent) blir fordelt i henhold til den enkelte vertskommunes andel av total lokalitetskapasitet (MTB).

Videre mener NFKK at Havbruksfondet kan gjøres om til et mer reelt fond, dersom det ikke er tillit til at kommunene selv kan «husholde» utbetalingene på en god nok måte.

Havbruksfondet med sin vedtatte fordelingsnøkkel kan også bli mer robust, stabiliserende og forutsigbart ved at det blir basis for supplerende inntekter og dermed utbetalinger som omtales i avsnittet under.

Arealleie/arealavgift

NFKK krever at det legges inn en modell med arealleie som baseres på produksjon og som gir ytterligere inntekter til Havbruksfondet. Dette er også i tråd med tilråningen fra mindretallet i Havbruksskatteutvalget.

En slik avgift fordeles til stat, fylke og vertskommunene etter samme prinsipp som for Havbruksfondet i dag (20-10-70).

NFKK mener videre at avgiften kan utformes slik at den tar høyde for fall i laks- og ørretprisen som fører til bortfall av overskuddet i næringen. Dette kan enkelt gjøres ved at avgiften beregnes etterskuddsvis årlig, og slik at den forutsetter at gjennomsnittlig laksepris i året er høyere enn gjennomsnittlig produksjonskostnad slik sistnevnte defineres gjennom Fiskeridirektoratets lønnsomhetsundersøkelser.

I praksis vil dette kunne fungere som en arealleie, dog slik at den utmåles i forhold til det rapporterte slaktede kvantum, og fordeles i henhold til den enkelte vertskommunes og vertsfylkes andel av lokalitetskapasitet (altså som for Havbruksfondet, se over). NFKK mener at et akseptabelt nivå for denne avgiften bør være på 35 øre pr kilo slaktet laks og ørret.

Avslutning

Det er først og fremst lokalsamfunn og vertskommunene som må få inntekter av verdiskaping som skjer basert på bruk av lokale naturressurser. I vårt tilfelle er det snakk om eksklusive rettigheter til å bruke areal i den kommunale sjøallmenningen. Dette medfører lokale ulemper som må kompenseres, og det trengs stabile og gode nok insitament for å sikre tilrettelegging av areal og investeringer i infrastruktur og lokale tjenestetilbud o.a.

Det vil tjene alle, både oppdrettsnæringen og storsamfunnet, å sikre vertkommunene stabile og forutsigbare inntekter og en større, dog rimelig andel av verdiskapningen i oppdrettsnæringen enn i dag. Herunder er det særdeles viktig å være oppmerksom på at de omtalte store utbetalingene som kom i 2018 kun gir uttrykk for et øyeblikksbilde – det var den første utbetaling som kom alle vertskommunene til gode.

NFKK viser avslutningsvis til at det i Stortingets vedtak, etter et nokså bredt forlik, sto følgende: Saken må slutføres i Stortinget våren 2020.-Vi forventer dermed at Finansdepartementet sørger for at saken bringes fram for avklaring slik Stortinget forutsatte.

Med vennlig hilsen

For styret i NFKK

Anna Ljunggren

Daglig leder Nettverk fjord- og kystkommuner